

HØRINGSUTTALELSER I FORBINDELSE MED

tilråding om vern av

Meheia og Tiurleikåsen naturreservat i Nome kommune

og

Grønlifjellet naturreservat i Drangedal kommune

Eikekvaliteter med høy verdi finnes ved Meheia sør. Foto: Terje Blindheim

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark

August 2023

Til	Vår sakshandsamar	Vår dato	Vår referanse
Statsforvalteren i Vestfold og Telemark	Catrine Curle	01.02.2022	2020/102-42/315
		Tidligere dato	Tidligere referanse

Svar på høring av verneplan for freding av 11 nye naturreservat i Vestfold og Telemark fylke

Vi viser til forslag om vern av 11 nye naturreservat i Vestfold og Telemark fylke:

- Grønlifjellet naturreservat, Drangedal kommune
- Sannesnåsa naturreservat, Drangedal kommune
- Hovdestøyl og Songedalsnuten naturreservat, Fyresdal kommune
- Tårånli naturreservat, Kviteseid kommune
- Gongefjell naturreservat, Nome kommune
- Svarteputt naturreservat, Nome kommune
- Sauås og Suggås naturreservat, Nome kommune
- Meheia og Tiurleikåsen naturreservat, Nome kommune
- Husefjell naturreservat, Nome kommune
- Bjønneholun naturreservat, Seljord kommune
- Hønsegjuvet naturreservat, Seljord kommune

Forsvarsbygg gir høringssvar i denne type saker med det utgangspunkt å ivareta Forsvarets arealbruksinteresser.

Vi registrerer at de generelle unntakene fra ferdselsbestemmelsene inkluderer hensynet til militær operativ virksomhet og avgang og landing med Forsvarets luftfartøy.

Vi har ingen ytterligere merknader til verneforslaget.

Bjørn Bergesen
Leder Arealplan
Eiendomsforvaltning
Forsvarsbygg

Dette dokumentet er elektronisk godkjend og difor ikkje signert.

Postadresse
Postboks 405
Sentrum
0103 Oslo

Fakturaadresse
Fakturasenteret
Postboks 4394
2308 Hamar

Telefon
468 70 400
Telefaks
23 09 78 03

E-postadresse
post@forsvarsbygg.no
Internett
www.forsvarsbygg.no

Org. nr
975 950 662
Bankkonto
4714 10 00280

STATSFORVALTEREN I VESTFOLD OG TELEMAR
Postboks 2076

3103 TØNSBERG

Dato: 03.02.2022
Saksref: 202201236-2
Deres ref.: 2021/10342
Side: 1 / 1

Vår saksbehandler: Ragnhild Haslestad

Telefon:

Mobil:

E-post: ragnhild.haslestad@banenor.no

Telemark og Vestfold fylke - Frivillig vern av skog - Høring av verneplan for freding av 11 nye naturreservat - Bane NORs uttalelse

Viser til motteke brev datert 27.01.22

Område vedkjem ikkje jernbanens interesser og Bane NOR har ingen merknader til verneplanen.

Med venleg helsing

Ragnhild Lien
sjef Planforvaltning
Bane, Drift og teknologi

Ragnhild Haslestad
senioringeniør

Dokumentet er godkjent elektronisk og sendes uten signatur

Astrid Helene Solberg
Drangedalsveien 3215
3750 Drangedal

Larvik, 5.2.22

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark

Høringssvar vedr verneområde «Grønlifjellet» i sak 2021/10342

Vi er eiere av gbnr 32/2, Solem, som grenser til verneområdet.

Vår eiendom ble kartlagt på samme måte av Tom Hofton ved Biofokus i 2010 med fokus på edelløvskog. For vår del ble identifisert A-type-lokalitet for edelløvskog i Solemkollen, ikke langt unna det foreslåtte verneområdet. I forbindelse med revisjon av vår miljøplan i 2021, ble vårt område tatt inn som MIS-område, og på den måten vernet mot hogst. Det er vel også greit å si at disse edelløvskogområdene ligger såpass ulaglig til for hogst, at de i realiteten verner seg selv.

Vi anerkjenner derfor bekymringen som ligger i høringsdokumentet om at ordningen med frivillig vern tar opp i seg for store areal, areal utover de areal som trenger vern, og at en verner skog som i liten grad er truet av hogst og inngrep.

De registreringer som ligger i det foreslåtte arealet er ikke forskjellig fra det som ligger hos oss. Forskjellen er at vi løser miljøutfordringen innenfor skogbrukets miljøordninger uten å føre til utbetaling fra ordning for frivillig vern av skog.

Vi noterer oss at større deler av arealet som ligger inne her er snaufjell på Snømyrfjellet, helt uten verneinteresse. Det ligger også inne beskrivelse av arealer med B-verdi, som tidligere er hogget i, og som ikke beskrives som særlig interessante. A-verdiene er lokalisert til mindre arealer som kunne vært tatt ut separat og gitt verneverdi, ev. krevd tatt inn som MIS-områder.

Vi anbefaler derfor Statsforvalteren å ikke ta inn Grønlifjellet naturreservat som vernet område i nåværende form. Det bør i så fall sterkt avgrenses.

Vi nevner at det har versert to jordskiftesaker i området siden 2017, utløst av eier av det foreslåtte området, Åse-Vøllestad. Det er «Jysereidveien» og «Gryting». Den første saken er en bruksordningssak knytta til Jysereidveien som ligger i området, den andre er et makeskifte av arealer mellom Gryting og Jysereid (Åse-Vøllestad).

Jordskiftesaken kom til som følge av at Åse-Vøllestad etter overtakelse av Jysereid meldte ut at de ikke ønsket å benytte Jysereidveien mer. De har likevel kommet med i veiskjønnen bl.a med de arealer som nå ligger inne i verneforslaget.

For Åse-Vøllestad eksisterer det derfor en tilleggsgevinst ved å få dette arealet gjort om til naturreservat, ved å kunne benytte veien til jakt og friluftsliv (som nå er en av hovedvirkeområdene til eiendommen) med mindre eierandel, og derfor utgifter til vedlikehold av Jysereidveien.

Med vennlig hilsen

Egil Solberg for Astrid H. Solberg etter fullmakt

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
Pb 2076
3103 TØNSBERG

Vår dato: 16.02.2022
Vår referanse: 22/25080 - 2
Deres dato: 27.01.2022
Deres referanse: 2021/10342

Uttalelse til oppstart av frivillig vern av skog i 11 områder i Vestfold og Telemark fylke

Vi viser til dykkar brev av 27.01.2022 med kunngjering om oppstart av prosess for verneplan for Grønlifjellet, Sannesnåsa, Hovedstøyl og Songedalsnuten, Tårånli, Gongefjell, Svarteputt, Sauås og Suggås, Meheia og Tiurleikåsen, Husefjell, Bjønneholun, og Hønsegjuvet naturreservater i Drangedal, Fyresdal, Kvitseidm Nome og Seljord kommuner.

Som instans for høyringa av forslag til oppretting av nye naturreservat, ønsker vi å gi nokre generelle innspel til verneprosessen.

Grundig beskriving av området

Av høyringsdokumenta må det komme tydeleg fram om og i tilfelle korleis det aktuelle området blir nytta til landbruksformål. Dersom det er landbruksinteresser i området som ikkje blir tatt omsyn til i utkast til forskrift, ber vi om at det blir grunngeve i høyringsdokumenta. Typiske landbruksinteresser kan vere (lista er ikkje uttømmende):

- Skogsbilveg som er naudsynt for skogbruk på tilgrensande areal
- Traktorveg i samband med jordbruk
- Støl/seterområde
- Beite
- Reindrift

Utforming av forskrift

Dersom det går vegar/ferdselsårer gjennom verneområdet, må Statsforvaltaren vurdere om det kan bli gitt føresegn om merking, rydding og vedlikehald av desse. Det bør bli lagt til rette for drift og vedlikehald av eventuelle støl-/seterområde og bli opna for andre tekniske tiltak som bidreg til ein landbruksmessig utnytting av området. Dersom slike tiltak ikkje er ønskeleg innanfor verneområdet, må det bli gitt ei fagleg grunngeving for dette i høyringsdokumenta.

Beite vil vere aktuelt i mange område som blir foreslått verna som naturreservat. Det bør difor bli vurdert om forskrifta kan opne for dette. Viss ikkje, må det bli gjort greie for kvifor i høyringsdokumenta. Dersom det blir opna for beiting i området bør det også bli utarbeida føresegn for utsetting av saltsteinar og oppføring/vedlikehald av gjerde og sankekveer.

For alle tiltaka over må det bli vurdert om det kan bli gitt føresegn om motorferdsel i samband med tiltaka. Det bør bli gitt generelt unntak frå føresegna om ferdsel i samband med uttransportering av sjuke og skadde bufe.

Vi går ut frå at Statsforvaltaren sin landbruks- og reindriftsfaglige kompetanse blir involvert i utforming av forskrift og verneplan. Det vil også vere nyttig å involvere den lokale landbruksforvaltninga i arbeidet.

Med helsing
for Landbruksdirektoratet

Fredrik Vaadal
rådgiver

Mottakere:
Statsforvalteren i Vestfold og
Telemark

STATSFORVALTEREN I VESTFOLD OG TELEMAR
Postboks 2076
3103 TØNSBERG

Vår dato: 16.03.2022

Vår ref.: 202117160-6 Oppgis ved henvendelse

Deres ref.: 2021/10342

Uttalelse på varsel om oppstart av verneplanprosess - Frivillig skogvern på privat grunn - 28 områder i Telemark

Vi viser til melding om start av verneplanprosess for nye områder for frivillig vern av skog i kommunene Drangedal, Fyresdal, Hjartdal, Kviteseid, Midt-Telemark, Nome, Notodden, Porsgrunn, Seljord, Tinn og Tokke.

NVE har sett gjennom oppstartsmeldingen for de foreslåtte verneområdene med tanke på energi- og vassdragsinteresser som eksisterende og planlagte energi- og nettanlegg, vannkraftverk, hydrologiske målestasjoner m.m.

- Så langt NVE kjenner til er det ingen energi- og vassdragsinteresser i områdene *Grønlifjellet, Krokvangskollen, Stavsholtmyrane (utv.), Gongefjell, Husefjell, Linfjell-Lubergfjell, Meheifjellet, Sauåsen, Svarteputt, Værstadvfjellet, Flata, Stjernås, Bjønnehølen, Høsegjuvet og Hovdestul.*
- Så langt vi kjenner til er det nettanlegg nært områdene Hovdestøyl – Songedalsnuten, Kleppefjell (utvidelse), Tinnegrend, Hanakne, Viersdalen og Modalen. NVE ber netteiere uttale seg.
- I områdene Sannesnåsa, Finndalstveit-Finndølajuvet, Kleppefjell, utvidelse, Tårånli, Hyttedokkåsen, Skitnebufjellet, utvidelse, inkl. Niveliåsen, Svartejuv-Vestfjellet og Modalen er det ulike energi- og vassdragsinteresser i forbindelse med reguleringsmagasin og kraftverk. Nærmere kommentarer om områdene står beskrevet videre i dette dokumentet.
- NVE ber om at alle berørte parter blir inkludert i adresselisten. Dette gjelder områdekonsesjonærer, netteiere, magasinregulanter, kraftselskapseiere, grunneiere m.m. Dette er for at de skal få muligheten til å uttale seg om hvorvidt vern påvirker eksisterende eller fremtidige planer. NVE kan ikke se at brukseierforeningene i de aktuelle kommunene er på høringslisten, dvs. Øst-Telemarkens Brukseierforening (ØTB) og Arendals Vasdrags Brugseierforening (AVB).

- Skagerak Kraft AS har uttalt seg og vil bemerke at det er viktig at denne type saker underlegges grundige saksbehandlingsprosesser og at alle involverte interessenter gis anledning til å uttale seg. AVB har blitt informert om vern av Skagerak Kraft AS og har uttalt seg. NVE støtter opp under Skagerak Kraft AS sin uttalelse og ber statsforvalteren ta uttalelsen til følge.
- Statnett har uttalt seg ifb. oppstartsmeldingen og informerer at de ikke har transmisjonsnettanlegg som blir berørt av planene og har derfor ingen merknader.

▪ **Nettanlegg**

NVE gjør oppmerksom på at Telemark Energi AS (tidligere Midt-Telemark Energi AS), DE Nett AS (tidligere Drangedal Everk AS), Vest-Telemark Kraftlag Nett AS (tidligere Vest-Telemark Kraftlag AS), Lede AS (tidligere Skagerak Nett AS), Everket AS (tidligere Notodden Energi Nett AS) og Stannum AS (tidligere Tinn Energi Nett AS) har områdekonsesjon i de ulike verneområdene. Vi oppfordrer nettselskapene til å uttale seg om verneforslaget kommer i konflikt med eksisterende eller fremtidige prosjekter. NVE har ikke detaljert kjennskap til planer knyttet til distribusjonsnett. *Det er spesielt viktig at områdekonsesjonærene og netteierne uttaler seg om aktuelle planer. NVE ber nettselskapene til å uttale seg selv i tilfeller uten konflikt.*

For at selskapene skal ha mulighet til å uttale seg videre i prosessen, ber vi om at de inkluderes i høringslisten. Som følge av lovkrav fra NVE har flere av nettselskapene endret navn. Det er viktig at riktig selskap med riktig navn blir inkludert i høringslisten.

I områdene Hovdestøyl – Songedalsnuten, Kleppefjell (utvidelse), Tinnegrend, Hanakne, Viersdalen og Modalen ligger nettanlegg nært, men utenfor foreslåtte verneområde. NVE ber nettselskapene vurdere om de trenger standardbestemmelser som sikrer drift og vedlikehold, inkludert sikringshogst med tilhørende motorferdsel. NVE ber også nettselskapene å vurdere bestemmelsene under for oppgradering og fornyelse. Selv om disse er en del av standardbestemmelsene blir ikke de inkludert hvis nettanlegg ligger utenfor verneområdet med mindre nettselskapene uttaler om de har behov for disse:

- § 4 Generelle unntak fra vernebestemmelsene:
 - «Oppgradering eller fornyelse av eksisterende kraftledning for heving av spenningsnivået og økning av linetverrsnittet når tiltaket ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig.»
- § 7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser:
 - «Oppgradering og fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under § 4.»

▪ Oversikt over områdekonesjonærer

OMRÅDENAVN	KOMMUNE	OMRÅDEKONSESJONÆR
Grønlifjellet	Drangedal	DE Nett AS (tidligere Drangedal Everk AS)
Krokvannskollen	Drangedal	DE Nett AS (tidligere Drangedal Everk AS)
Sannesnåsa	Drangedal	DE Nett AS (tidligere Drangedal Everk AS)
Hyttedokkåsen	Notodden	Everket AS (tidligere Notodden Energi Nett AS)
Skitnebufjellet, utvidelse, inkl. Niveliåsen	Notodden	Everket AS (tidligere Notodden Energi Nett AS)
Tellerud-Øysteinulåsen	Notodden	Everket AS (tidligere Notodden Energi Nett AS)
Tinnegrend	Notodden	Everket AS (tidligere Notodden Energi Nett AS)
Kleppefjell, utvidelse	Hjartdal	Lede AS (tidligere Skagerak Nett AS)
Svartejuv-Vestfjellet	Hjartdal	Lede AS (tidligere Skagerak Nett AS)
Flata	Porsgrunn	Lede AS (tidligere Skagerak Nett AS)
Hanakne	Porsgrunn	Lede AS (tidligere Skagerak Nett AS)
Stjernås	Porsgrunn	Lede AS (tidligere Skagerak Nett AS)
Viersdalen	Porsgrunn	Lede AS (tidligere Skagerak Nett AS)
Hovdestul	Tinn	Stannum AS (tidligere Tinn Energi Nett AS)
Stavsholtmyra, utvidelse	Midt-Telemark	Telemark Energi AS (tidligere Midt-Telemark Energi AS)
Gongefjell	Nome	Telemark Energi AS (tidligere Midt-Telemark Energi AS)
Husefjell	Nome	Telemark Energi AS (tidligere Midt-Telemark Energi AS)
Linfjell-Lubergfjell	Nome	Telemark Energi AS (tidligere Midt-Telemark Energi AS)
Meheifjellet	Nome	Telemark Energi AS (tidligere Midt-Telemark Energi AS)
Sauåsen	Nome	Telemark Energi AS (tidligere Midt-Telemark Energi AS)
Svarteputt	Nome	Telemark Energi AS (tidligere Midt-Telemark Energi AS)
Værstadvfjellet	Nome	Telemark Energi AS (tidligere Midt-Telemark Energi AS)
Finndølajuvet/Finndalstveit	Fyresdal	VTK Nett AS, Vest-Telemark Kraftlag Nett AS (tidligere Vest-Telemark Kraftlag AS)
Hovdestøyl – Songedalsnuten	Fyresdal	VTK Nett AS, Vest-Telemark Kraftlag Nett AS (tidligere Vest-Telemark Kraftlag AS)
Tårånli	Kviteseid	VTK Nett AS (Vest-Telemark Kraftlag Nett AS)
Bjønneholun	Seljord	VTK Nett AS (Vest-Telemark Kraftlag Nett AS)
Hønsegjuvet	Seljord	VTK Nett AS (Vest-Telemark Kraftlag Nett AS)
Modalen	Tokke	VTK Nett AS (Vest-Telemark Kraftlag Nett AS)

▪ **Reguleringsmagasin**

Så langt NVE kjenner til er det reguleringsmagasin som ligger nært eller grenser til områdene Sannesnåsa, Finndalstveit-Finndølajuvet, Hyttedokkåsen, Modalen og Skitnebufjellet, utvidelse, inkl. Nivelåsen.

NVE ber statsforvalteren ta kontakt med regulant/tiltakshaver av magasinene slik at de får mulighet til å uttale som om hvorvidt de foreslåtte verneområdene kommer i konflikt med drift av reguleringsmagasin, konsesjonsbestemmelser, om erstatninger gitt tidligere til grunneiere og vurdere hvorvidt det er aktuelt med heving av høyeste regulerte vannstand (HRV) i fremtiden. Vi ber selskapene og regulanter å uttale seg selv i tilfeller uten konflikt.

Vi gjør oppmerksom på at vern ned til høyeste regulerte vannstand (HRV) vil begrense muligheter for økning av HRV i framtiden. Når verneområdet grenser med reguleringsmagasin kan det skje at regulanten er pålagt eller har behov for rydde i kantsonen over HRV, neddemt område og elven nedstrøms.

NVE vurderer det som nødvendig at konsesjonsbestemmelser blir ivaretatt. Når verneområde omfatter eller grenser med regulerte vassdrag er bestemmelsene om rydding ifb. flomsikring standard i konsesjonsvilkår. Verneforskriften må ha bestemmelser som sikrer nødvendig hogst og rydding ifb. regulering og varierende flomvannstander, samt dispensasjon for motorisert transport i forbindelse med dette. Som et eksempel på hvordan slike bestemmelser kan ivaretas viser vi til §4j, 6h og 7r i forskrift om vern av Dokkajuvet naturreservat, Nordre Land kommune <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2021-03-19-793>. Et annet eksempel er forskrift om vern av Skåbudalen naturreservat, Nord-Fron kommune <https://lovdata.no/dokument/LTII/forskrift/2020-12-11-2697>.

I forbindelse med flere tidligere verneforslag som grenser til HRV, for eksempel Sandvik naturreservat i Fyresdal kommune, har NVE opplevd at grunneierne ble kompensert opptil en meter over HRV for erosjon, nødvendig hogst og rydding i forbindelse med reguleringen og varierende flomvannstander. Vi oppfordrer statsforvalteren å be skogeieren(e) til Raunberget og Høkleberget om å opplyse om det er noen privatrettslige forhold i de foreslåtte verneområdene, som vil kunne få betydning for vernet før verneområdene blir sendt på høring. Det inkluderer opplysninger som skogeieren(e) allerede har fått eller får utbetalt erstatninger i de foreslåtte verneområdene i henhold til skjønnsavgjørelser eller avtaler.

▪ Kraftverk

Så langt vi kjenner til er det kraftverksinteresser i områdene Tårånli, Modalen, Svartejuv-Vestfjellet og Kleppefjell, utvidelse.

- Heibøåi kraftverk befinner seg i det foreslåtte verneområdet Modalen. NVE ga i 2016 Heibøåi Kraftverk AS tillatelse til å bygge kraftverket.
- Mikrokraftverket Merdalsåi, som eies av Vrådal Kraft AS, har inntak ved en dam i Merrdalsbekken som ligger ved det foreslåtte verneområdet Tårånli.
- I den foreslåtte utvidelsen av Kleppefjell naturreservat ligger det en kraftverkstunnel tilhørende Sauland kraftverk AS, som eies av Skagerak Kraft AS. NVE er positive til at Skagerak Kraft AS har uttalt seg ifb. oppstartsmeldingen og ber statsforvalteren ta uttalelsen til etterretning.
- I det foreslåtte verneområdet Svartejuv-Vestfjellet ligger det et småkraftpotensial – Hjartsjø kraftverk.

Vi ber statsforvalteren sende verneforslaget til eierne av kraftverkene for å unngå at verneforslaget kommer i konflikt med drift, vedlikehold eller oppgradering av kraftverkene. NVE ber kraftverkseierne å uttale seg om hvorvidt vern vil være i konflikt med drift og vedlikehold av kraftverket. Deres hensyn med tanke på drift og vedlikehold, konsesjonsbestemmelser må bli ivaretatt.

▪ Øvrige kommentarer til områdene

Sannesnåsa

Det foreslåtte verneområdet Sannesnåsa grenser til høyeste regulerte vannstand (HRV) til reguleringsmagasinet Toke. Tokemagasinet reguleres i forbindelse med kraftproduksjon av kraftverket Dalsfoss som eies av Skagerak Kraft AS.

Skagerak Kraft AS har uttalt seg ifb. oppstartsmeldingen og informerer at HRV er fastsatt til 60,35 moh. (NN 1954). HRV måles ved Merkebekk ved utløpet av Toke. 1000-års flommen i Toke er beregnet til kote 62,86 moh. De informerer så videre at en ved avgrensning av det foreslåtte verneområdet unngår fremtidige konflikter mellom verne- og reguleringsformål.

Skagerak Kraft AS skriver følgende i e-post datert 14.12.2021:

- «Vernegrensen bør derfor ikke dras helt ned mot høyeste regulerte vannstand (HRV), men legges i overkant av reguleringssonen/skvalpesonen rundt Toke. Ved gjennomføring av vassdragsskjønn for vassdragsreguleringer har det vært vanlig å erstatte grunn/uemper opp til minst 1 m over høyeste regulerte vannstand. Bakgrunnen for dette er at dette området vil kunne bli forsumpet, neddemt i flomsituasjoner og utsatt for erosjon. I vassdragsskjønnene for Toke er det så langt vi kan se ikke gitt en eksakt angivelse på hvor høyt denne sonen går hverken på hvert enkelt takstnummer eller for Toke som sådan, utover at det oppgis at disse forholdene er vurdert individuelt

på hvert enkelt takstnummer. Vi ønsker derfor at grensene ut mot Toke avsluttes ved ca. 61,35 moh.»

NVE støtter Skagerak Kraft og ber om å flytte grensen til ca. 61,35 moh. Tokemagasinet grenser allerede til Vefellnåsa naturreservat. Dermed vurderer NVE det som ikke aktuelt å øke HRV i fremtiden grunnet allerede eksisterende verneområder som går ned til HRV.

Finndalstveit-Finndøljuvet

Arendals Vasdrags Brugseierforening (AVB) har uttalt seg ifb. oppstartsmeldingen når det kommer til det foreslåtte verneområdet Finndalstveit-Finndøljuvet (område 4). De informerer at område 4 er særlig viktig for AVB. Dam Vatna ligger oppstrøms foreslått verneområde og det kan forekomme flom og overløp som vil påvirke verneområdet informerer de. AVB er pliktig i konsesjonen til å sørge for tilsyn og gjøre tiltak for å holde disse flomoverløpene og elveleiene fri for hindringer slik at de får tilstrekkelig avledning av vannet i flomsituasjoner.

AVB informerer videre at de vurderer område 4 uegnet for vern. De har tilsyn og ferdes i området og må derfor ha adkomst til området med bil/traktor og andre anleggsmaskiner dersom det må istandsettes etter en flomhendelse hvor det har vært overløp på dammen. AVB ber at regulantens tilgang til nedstrøms vassdrag tas hensyn til dersom vernemyndighetene velger å gå videre med vern av område 4.

Videre påpeker AVB at de ikke er imot vern generelt, men at deres hensyn med tanke på drift og vedlikehold, konsesjonsbestemmelser må bli ivaretatt i områder hvor vannkraft/regulering grenser til eller kommer i konflikt med foreslåtte verneområder.

NVE vurderer det også som nødvendig at konsesjonsbestemmelsene blir ivaretatt. Verneforskriften må ha bestemmelser som sikrer nødvendig hogst og rydding ifb. reguleringen og varierende flomvannstander, samt dispensasjon for motorisert transport i forbindelse med dette. Som et eksempel på hvordan slike bestemmelser kan ivaretas viser vi til §4j, 6h og 7r i forskrift om vern av Dokkajuvet naturreservat, Nordre Land kommune <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2021-03-19-793>.

Vi ber statsforvalter å ha en tett dialog med AVB angående bestemmelser i verneforskriften som er nødvendige for å sikre at konsesjonsbestemmelsene er ivaretatt.

Hovdestøyl – Songedalsnuten

VTK Nett AS eier et 22 kV distribusjonsnett som ligger utenfor og nordøst for det foreslåtte verneområdet. Nettilinja befinner seg i et bratt terreng. NVE ber VTK Nett AS vurdere om det kan forekomme behov for ulike tiltak ifb. vern som sikkerhet, sikringshogst og motorferdsel som kan påvirke det foreslåtte verneområdet. Vi ber netteier uttale seg selv i tilfeller uten konflikt.

Kleppefjell, utvidelse

I den foreslåtte utvidelsen av Kleppefjell naturreservat ligger det en kraftverkstunnel tilhørende Sauland kraftverk AS, som eies av Skagerak Kraft AS. Sauland kraftverk AS, Notodden Energi AS, Hjarthdal kommune og lokale grunneiere, fikk konsesjon for utbygging av Hjarthdøla og Skogsåa med tilhørende bekkeinntak i Grovaråa, Vesleåa, Kvitåa og Uppstigåa, den 12.02.2016. Skagerak Kraft AS har uttalt seg ifb. oppstartsmeldingen og informerer at selve kraftstasjonen og store deler av tunnelsystemet for Sauland kraftverk er planlagt plassert i fjell under den foreslåtte utvidelsen av Kleppefjell naturreservat. Videre antar Skagerak Kraft AS at det i denne sammenheng ikke ville være noen konflikter mellom utbyggingsformålet og verneformålet. De skriver dog i sin uttalelse at det er to områder hvor det kan forekomme konflikt mellom verneforslaget og konsesjonsgitt utbyggingsløsning.

NVE ber statsforvalteren se nærmere på Skagerak Kraft AS sin uttalelse for mer informasjon og at uttalelsen blir tatt til følge. Vi ber statsforvalter å ha en dialog med Skagerak Kraft om behov for unntaksbestemmelser i verneforskriften for å kunne bygge og drifte konsesjonsgitt kraftverk samtidig som vern blir igangsatt. NVE ber Skagerak Kraft AS vurdere om de trenger bestemmelser for å drifte og vedlikeholde kraftverkstunnelen ifb. kraftverket.

Lede AS har områdekonsesjon i området og de eier et 22 kV distribusjonsnett som ligger nært området i nord-østlig del. Det går en vei mellom vern og nettlinje. NVE ber Lede AS uttale seg om distribusjonsnettet kommer i konflikt med det foreslåtte verneområdet.

Svartejuv-Vestfjellet

I det foreslåtte verneområdet ligger det et småkraftpotensial – Hjartsjø kraftverk. Hjartsjø kraftverk ble i 2008 vurdert som konsesjonspliktig. Det er grunneierne som står bak Hjartsjø kraftverk. Dersom de vil gå videre med prosjektet må de sende inn konsesjonssøknad.

Tårånli

Mikrokraftverket Merdalsåi har inntak ved en dam i Merrdalsbekken som ligger ved det foreslåtte verneområdet. Vrådal Kraft AS eier mikrokraftverket. NVE ber statsforvalter å ta kontakt med Vrådal Kraft AS og be de å uttale seg om hvorvidt vern kommer i konflikt med drift, vedlikehold og oppgradering av kraftverk med tilhørende dammen. Vi oppfordrer Vrådal Kraft AS å gi uttalelse om tilpasninger som kreves i verneforslaget for å sikre drift, vedlikehold og oppgradering av kraftverk. Dersom det ikke forekommer noen konflikt, ber vi Vrådal Kraft AS å presisere dette.

Hyttedokkåsen

Hyttedokkåsen ligger nært reguleringsmagasinet Follsjå som er brukt ifb. vannkraftproduksjon tilhørende vannkraftverket Follsjå. Follsjå Kraft AS er tidligere eiere av kraftverket. I 2016 kjøpte Norsk Grønnkraft AS (senere fusjonert inn i Småkraft AS) opp

kraftverket, og Småkraft AS eier i dag om lag 82% av Follsjå Kraft AS. Resterende aksjonærer består av lokale grunneiere.

NVE ber statsforvalteren å ta kontakt med Småkraft AS slik at de får mulighet til å uttale seg om hvorvidt det foreslåtte verneområdet kommer i konflikt med regulering av magasinet. Vi ber selskapet til å uttale seg selv i tilfeller uten konflikt.

Ut fra flyfoto er det en distribusjonslinje som ligger i dette området. I så fall bør verneforskriften til dette område ha standardbestemmelsen for kraft- og energianlegg. Vi ber Everket AS å uttale om eksisterende eller planlagte anlegg i dette området samtidig.

Skitnebufjellet, utvidelse, inkl. Niveliåsen

Det foreslåtte verneområdet grenser til høyeste regulerte vannstand (HRV) til reguleringsmagasinet Tinnsjøen som blir benyttet til kraftproduksjon tilhørende vannkraftverket Årlifoss. Skagerak Kraft AS er eier av kraftverket. HRV er i dag på 191,62 m.o.h. Allerede eksisterende vern, samt andre verneområder, grenser ned til HRV. Det foreslåtte verneforslag skaper ikke noe ytterlig hinder for eventuelt økning av HRV til Tinnsjø. Det er også mye infrastruktur inkludert bygninger, nettanlegg og veier som ligger nær vannkanten. NVE vurderer det som lite sannsynlig at HRV vil øke i fremtiden.

Øst-Telemarkens Brukseierforening (ØTB) er regulant av Tinnsjøen. NVE ber statsforvalter inkludere ØTB i adresselisten. Det er viktig at statsforvalteren tar kontakt med ØTB. Dette er for at de skal kunne uttale seg om verneforslaget kommer i konflikt med drift av reguleringsmagasinet og om erstatninger gitt tidligere til grunneiere. NVE ber ØTB vurdere om de trenger bestemmelser som åpner for rydding i strandsonen til Tinnsjøen og adgang til dette området.

Tinnegrend

Everket AS har områdekonsesjon i det foreslåtte verneområdet Tinnegrend. Det foreslåtte verneområdet grenser til regionalnett eid av Lede AS. Regionalnettene 132 kV Svelgfoss-Rød og Grønlfoss- Nordagutu del 1 er det som ligger nær Tinnegrend.

NVE ber om at standardbestemmelsene for nettanlegg inkluderes i verneforskriften, slik at drift og vedlikehold kan opprettholdes. Vi forutsetter at Everket AS og Lede AS uttaler seg dersom standardbestemmelsene ikke dekker deres behov.

Hanakne

Lede AS har områdekonsesjon i foreslåtte verneområdet og eier et 22 kV distribusjonsnett som ligger utenfor vern, men nær. Det ligger en elv mellom nettanlegget og foreslått vern. NVE ber nettselskapet vurdere om eventuelt oppgradering og fornyelse av nettet kan komme i konflikt med verneforslaget.

Viersdalen

Lede AS har områdekonsesjon og eier et 24 kV distribusjonsnett som ligger nært foreslått vernet område. Igjen ber vi nettselskapet vurdere om oppgradering og fornyelse av nettet påvirker verneområdet.

Modalen

VTK Nett AS har områdekonsesjon i det foreslåtte verneområdet. Det foreslåtte verneområdet grenser til et 66 kV regionalnett eid av VTK Nett AS i østlige del. NVE ber om at standardbestemmelsene for nettanlegg inkluderes i verneforskriften, slik at drift og vedlikehold kan opprettholdes. Vi forutsetter at VTK Nett AS uttaler seg dersom standardbestemmelsene ikke dekker deres behov.

I det foreslåtte verneområdet ligger Heibøåi kraftverk. NVE ga i 2016 Heibøåi Kraftverk AS tillatelse til å bygge kraftverket. Tiltakshaver av kraftverket er Vest-Telemark Kraftlag AS. Vi ber statsforvalteren sende verneforslaget til Heibøåi Kraftverk AS og Vest-Telemark Kraftlag AS for å unngå at verneforslaget kommer i konflikt med drift, vedlikehold eller oppgradering av kraftverket og forutsetter at kraftverkseier uttaler seg.

Området grenser også til reguleringsmagasinet Borsæ som blir benyttet ifb. vannkraftverket Gausbu. Det er også 4 side-dammer utbygd ifb. Gausbu kraftverk som berører det foreslåtte verneområdet. Tiltakshaver av kraftverket er Skafså Kraftverk ANS. Vi ber statsforvalter ta kontakt med tiltakshaver av kraftverket.

Vi beklager sent svar.

Med hilsen

Hedvig Kristoffersen
Førstesekretær

Godkjent av Ann Myhrer Østenby
Seksjonssjef

Godkjent i henhold til NVE sine interne rutiner.

Mottakerliste:

STATSFORVALTEREN I VESTFOLD OG TELEMARK

Kopimottakerliste:

DE Nett AS

SKAFSÅ KRAFTVERK ANS

VEST-TELEMARK KRAFTLAG AS

Arendals Vasdrags Brugseierforening

Øst-Telemarkens Brukseierforening

Øst-Telemarkens Brukseierforening

STATNETT SF

LEDE AS

SKAGERAK KRAFT AS

SMÅKRAFT AS

VRÅDAL KRAFT AS

VRÅDAL KRAFT AS

NOTODDEN ENERGI AS

EVERKET AS

Heibøåi kraftverk AS

DRANGEDAL EVERK AS

TELEMARK ENERGI AS

TELEMARK ENERGI AS

VEST-TELEMARK KRAFTLAG NETT AS

STANNUM AS

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmeisteren for Svalbard

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
Postboks 2076
3103 TØNSBERG

Dato: 28.03.2022
Vår ref: 21/06549-4
Deres ref: 2021/10342

Fråsegn til høyring av verneplan for 11 nye naturreservat i Vestfold og Telemark

POST- OG BESØKSADRESSE
Ladebekken 50
7066 Trondheim

TELEFON +47 73 90 46 00
E-POST post@dirmin.no
WEB www.dirmin.no

GIRKO 7694.05.05883
SWIFT DNBANOKK
IBAN NO5376940505883
ORG_NR. NO 974 760 282

SVALBARDKONTOR
TELEFON +47 79 02 12 92

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmeisteren for Svalbard (DMF) viser til ovannemnde sak, datert 27. januar 2022.

DMF er statens sentrale fagmyndigheit ved forvaltning og utnytting av mineralske ressursar, og skal bidra til størst mogleg samla verdiskaping basert på ein forsvarleg og berekraftig utvinning og foredling av mineral. Vi forvaltar lov om erverv og utvinning av mineralske ressursar (minerallova), og har eit særleg ansvar for at mineralressursar blir teke omsyn til i saker etter naturmangfaldlova.

Sentrale mål i mineralforvaltninga er å sikre tilgangen til mineralressursane i framtida og å hindre at viktige førekomstar blir bandlagt av arealbruk som utelukkar framtidig utnytting.

Om saka

Statsforvaltaren sender med dette 11 verneplanar - vern av frivillig skog på privat grunn - på høyring. Områda har kome inn som tilbod frå private grunneigarar i perioden 2017-2021. Høyringa omfattar følgjande område:

- Grønlifjellet naturreservat, Drangedal kommune
- Sannesnåsa naturreservat, Drangedal kommune
- Hovdestøyl og Songedalsnuten naturreservat, Fyresdal kommune
- Tårånli naturreservat, Kviteseid kommune
- Gongefjell naturreservat, Nome kommune
- Svarteputt naturreservat, Nome kommune
- Sauås og Suggås naturreservat, Nome kommune
- Meheia og Tiurleikåsen naturreservat, Nome kommune
- Husefjell naturreservat, Nome kommune
- Bjønnehøln naturreservat, Seljord kommune
- Hønsegjuvet naturreservat, Seljord kommune

Fråsegn frå DMF

DMF ga fråsegn til varsel om oppstart av vernearbeid for fleire av områda som no er lagt ut på høyring, datert 20.12.2012. Tre av områda røre ved mineralske ressursar eller bergrettar. DMF registrerer at vår uttale er tatt til etterretning i verneforslaga for

Sannesnåsa, Hovdestyøyl og Songedalsnuten. Vi har dermed ikkje merknader til desse eller andre områder utan registrerte mineralske ressursar.

Husefjell naturreservat, Nome kommune

DMF opplyste i fråsegn til varsel om oppstart at verneområdet ved Husefjell ligg inntil to uttak i drift, Kjeldal massetak og Stormo Sandtak.¹ DMF oppmoda Statsforvalteren til å innhente informasjon om det føreslegne verneområde overlappar med områder som kan være aktuelle for framtidig utviding av dei etablerte uttaka.

Statsforvaltaren har kommentert merknaden med følgande:

«Slik vi tolker avgrensningen på både kommuneplanens arealdel og tilbudsavgrensningen blir grensene liggende inntil hverandre. Dersom det allikevel viser seg at det er overlapp vil vi justere grensene slik at det ikke oppstår konflikt.»

DMF presiserer at vi er samde i at verneområde som ligg til høyring ikkje overlappar med konsesjonsområda til uttaka. Vårt fråsegn var retta mot eventuelle framtidig utviding av områda. Det er drivarane av uttaka som har best kunnskap om aktuelle utvidingsområde.

DMF føresette derfor at Statsforvaltaren kontaktar drivarane av Kjeldal massetak og Stormo Sandtak for å avklare dette. Dersom areal som ligg i det føreslegne verneområdet blir utpekt som aktuelle utvidingsområder, bør Statsforvalteren vurdere om grensene skal justerast.

DMF ynskjer i denne samanhengen å minne om at alternativet til å utvide eksisterande uttak ofte er å opne nye uttak i tidlegare uberørte områder, eller innkjøp av massar som må transporterast lengre. Sett frå eit klima- og miljøperspektiv kan derfor utviding av eksisterande uttak i mange tilfelle være ein god løysning.

For nærmare informasjon om minerallova med tilhøyrande forskrifter, sjå heimesida vår på www.dirmin.no. Her finn du og vår digitale kartløyning, som er eit nyttig verktøy for oppdatert informasjon om mineraluttak, bergrettar m.m., supplert med relevante kartdata frå andre etatar.

Med helsing

Dragana Beric Skjøstad
seksjonsleiar

Øyvind Wormdal Selboe
rådgjevar

Dokumentet er elektronisk signert og har difor ikkje handskrivne signaturar.
Sakshandsamar: Øyvind Wormdal Selboe

¹ DMFs kartinnsyn: <https://minit.dirmin.no/kart/>

Mottakarar:
Statsforvalteren i Vestfold og Postboks 2076 3103 TØNSBERG
Telemark

Kopi til:

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

STATSFORVALTEREN I VESTFOLD OG TELEMARKE
Postboks 2076
3103 TØNSBERG

Vår dato: 29.03.2022

Vår ref.: 202202596-2

Deres ref.: 2021/10342

Uttalelse på høring av verneplan for Grønlifjellet, Sannesnåsa, Hovdestøyl og Sognedalsnuten, Tårånli, Gongefjell, Svarteputt, Sauås og Suggås, Meheia og Tiruleikåsen, Husefjell, Bjønneholun og Høsegjuvet naturreservater

Vi viser til uttalelse på høring av verneplan for 11 foreslåtte verneområder i Telemark.

- Så langt NVE kjenner til er det **ingen** energi- og vassdragsinteresser i områdene *Grønlifjellet, Gongefjell, Svarteputt, Sauås og Suggås, Meheia og Tiruleikåsen, Husefjell, Bjønneholun og Høsegjuvet*.
- Verneforslag for **Sannesnåsa** og **Tårånli** berører reguleringsmagasin og kraftverk. I tillegg ligger det nettanlegg nært området **Hovdestøyl og Songedalsnuten**.
- NVE gjør oppmerksom på at Telemark Energi AS (tidligere Midt-Telemark Energi AS), DE Nett AS (tidligere Drangedal Everk AS) og Vest-Telemark Kraftlag Nett AS (tidligere Vest-Telemark Kraftlag AS) har områdekonsesjon i de ulike verneområdene. Vi oppfordrer nettselskapene til å uttale seg om verneforslaget kommer i konflikt med eksisterende eller fremtidige prosjekter. NVE har ikke detaljert kjennskap til planer knyttet til distribusjonsnett. *Det er spesielt viktig at områdekonsesjonærene uttaler seg om aktuelle planer. NVE ber nettselskapene å uttale seg selv i tilfeller uten konflikt.*
- For at selskapene skal ha mulighet til å uttale seg videre i prosessen, ber vi om at de inkluderes i høringslisten. Som følge av lovkrav fra NVE har flere av nettselskapene endret navn. Det er viktig at riktig selskap med riktig navn blir inkludert i høringslisten.
- Skagerak Kraft AS har uttalt seg ifb. Sannesnåsa og vil bemerke at det er viktig at denne type saker underlegges grundige saksbehandlingsprosesser og at alle

involverte interessenter gis anledning til å uttale seg. NVE støtter opp under Skagerak Kraft AS sin uttalelse og ber statsforvalteren ta uttalelsen til følge.

- Statnett har uttalt seg ifb. oppstartsmeldingen og informerer at de ikke har transmisijsnettanlegg som blir berørt av planene og har derfor ingen merknader.

▪ **Reguleringsmagasin**

Det foreslåtte verneområdet **Sannesnåsa** grenser til høyeste regulerte vannstand (HRV) til reguleringsmagasinet Toke. Tokemagasinet reguleres i forbindelse med kraftproduksjon av kraftverket Dalsfos Øst som eies av Skagerak Kraft AS.

Skagerak Kraft AS har uttalt seg ifb. oppstartsmeldingen og informerer at HRV er fastsatt til 60,35 moh. (NN 1954). HRV måles ved Merkebekk ved utløpet av Toke. 1000-års flommen i Toke er beregnet til kote 62,86 moh. De informerer så videre at en ved avgrensning av det foreslåtte verneområdet unngår fremtidige konflikter mellom verne- og reguleringsformål.

Skagerak Kraft AS skriver følgende i e-post datert 14.12.2021:

- «Vernegrensen bør derfor ikke dras helt ned mot høyeste regulerte vannstand (HRV), men legges i overkant av reguleringssonen/skvalpesonen rundt Toke. Ved gjennomføring av vassdragsskjønn for vassdragsreguleringer har det vært vanlig å erstatte grunn/ulempen opp til minst 1 m over høyeste regulerte vannstand. Bakgrunnen for dette er at dette området vil kunne bli forsumpet, neddemt i flomsituasjoner og utsatt for erosjon. I vassdragsskjønnene for Toke er det så langt vi kan se ikke gitt en eksakt angivelse på hvor høyt denne sonen går hverken på hvert enkelt takstnummer eller for Toke som sådan, utover at det oppgis at disse forholdene er vurdert individuelt på hvert enkelt takstnummer. Vi ønsker derfor at grensene ut mot Toke avsluttes ved ca. 61,35 moh.»

NVE støtter Skagerak Kraft AS sin uttalelse og ber om å flytte grensen til ca. 61,35 moh. Videre er vi positive til at Statsforvalteren er åpen for forslaget fra Skagerak Kraft AS og at de vil justere vernegrensen i henhold til dette. Vern ned til høyeste regulerte vannstand (HRV) vil begrense muligheter for økning av HRV i framtiden. Tokemagasinet grenser allerede til Vefallnåsa naturreservat og det ligger mye infrastruktur nært til HRV til magasinet.

Når verneområdet grenser med reguleringsmagasin kan det skje at regulanten er pålagt eller har behov for rydde i kantsonen over HRV, neddemt område og elven nedstrøms. Vi ber Skagerak Kraft om å uttale om de har behov i bestemmelser som sikrer nødvendig hogst og rydding ifb. regulering og varierende flomvannstander, samt dispensasjon for motorisert transport i forbindelse med dette. Som et eksempel på hvordan slike bestemmelser kan ivaretas viser vi til §4j, 6h og 7r i forskrift om vern av Dokkajuvet naturreservat, Nordre Land kommune <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2021-03-19-793>.

▪ Nettanlegg

I området **Hovdestøyl og Songedalsnuten** ligger nettanlegg nært, men utenfor det foreslåtte verneområdet. VTK Nett AS eier et 22 kV distribusjonsnett som ligger utenfor og nordøst for det foreslåtte verneområdet. Nettlinjene befinner seg i et bratt terreng.

Vi kan ikke se at standardbestemmelsene for nettanlegg er inkludert i den foreslåtte verneforskriften for Hovdestøyl og Songedalsnuten. NVE ber VTK Nett AS vurdere om de trenger standardbestemmelser som sikrer drift og vedlikehold, inkludert sikringshogst med tilhørende motorferdsel. NVE ber også nettselskapet vurdere bestemmelsene under for oppgradering og fornyelse. Selv om disse er en del av standardbestemmelsene blir ikke de inkludert hvis nettanlegg ligger utenfor verneområdet med mindre nettselskapet uttaler at de har behov for disse:

- § 4 Generelle unntak fra vernebestemmelsene:
 - «Oppgradering eller fornyelse av eksisterende kraftledning for heving av spenningsnivået og økning av linetverrsnittet når tiltaket ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig.»
- § 7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser:
 - «Oppgradering og fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under § 4.»

▪ Kraftverk

Så langt vi kjenner til er det kraftverksinteresser i området **Tårånli**. Mikrokraftverket Merdalsåi har inntak ved en dam i Merdalsbekken som ligger ved det foreslåtte verneområdet. Vrådal Kraft AS eier mikrokraftverket. NVE ber statsforvalter å ta kontakt med Vrådal Kraft AS og be de å uttale seg hvorvidt vern kommer i konflikt med drift, vedlikehold og oppgradering av kraftverk med tilhørende dam. Deres hensyn med tanke på konsesjonsbestemmelser, drift og vedlikehold må bli ivaretatt. Dersom det ikke forekommer noen konflikter, ber vi Vrådal Kraft AS å presisere dette.

Med hilsen

Hedvig Kristoffersen
Førstesekretær

Godkjent av Ann Myhrer Østenby
Seksjonssjef

Godkjent i henhold til NVE sine interne rutiner.

Mottakerliste:

STATSFORVALTEREN I VESTFOLD OG TELEMARK

Kopimottakerliste:

DE NETT AS

Olje- og energidepartementet

SKAGERAK KRAFT AS

STATNETT SF

TELEMARK ENERGI AS

VEST-TELEMARK KRAFTLAG NETT AS

VRÅDAL KRAFT AS

From: Erik Frikstad[erik@foere.net]
Sent: 02.05.2022 13:22:27
To: Postmottak SFVT[sfvtpost@statsforvalteren.no]
Subject: Innspill til saksnummer 2021/10342

Hei.

Viser til mottatt varsel om verneplan.

Føre er nettselskap i Nome Kommune og Midt-Telemark Kommune, og datterselskap av Telemark Energi AS.

Føre har følgende kommentarer til planene:

1. Gongefjell – Føre kjenner til at det foreligger planer om å etablere campingplass ved Gongevann.
Dersom dette blir realisert, må Føre bygge infrastruktur for å forsyne området med strøm. Føre har ingen infrastruktur i nærheten av planområdet i dag.
2. Svarteputt – Føre har ingen infrastruktur i nærheten, og kjenner ikke til noen planer i området.
3. Sauår og Suggås – Føre har ingen infrastruktur i nærheten, og kjenner ikke til noen planer i området.
4. Meheia og Tiurleikåsen – Føre har ingen infrastruktur i nærheten, og kjenner ikke til noen planer i området (området grenser til planene ved Gongevann).
5. Husefjell – Føre har ingen infrastruktur i nærheten, og kjenner ikke til noen planer i området.

føre

Med vennlig hilsen

Erik Frikstad

Nettsjef

☎ +47 41554799

✉ erik@foere.net

🌐 foere.net

